

LA VEU DE CATALUNYA

SEMANARI POPULAR

PRO ARIS ET FOCIS

REDACCIÓ:

Duch de la Victoria, número 9, 2.^{on}

ADMINISTRACIÓ:

Dormitori de Sant Francesch, núm. 5.

Sumari: Los Atenistas, per J. Puig y Cadafalch.—Als nostres lectors.—Discurs llegit en la festa dels Jocs Florals d'aquest any, per lo mantenedor En Miquel S. Oliver.—La Acadèmia silenciosa, per la traducció: Franar.—Joseph Feliu y Codina. Eduard Reventós y Torras, per R. N. C.—Moviment Regionalista.—Dietari del Principal.—Notes curioses, per Ramón N. Comas.—BOTILETÍ SETMANAL: Santoral.—Efemérides.—Fires.—Festes majors.

LOS ATENEISTAS

Lo mon es axís com les onades del mar que pugen les unes sobre les altres. Després d'un temps en ve un altre, després de una època ó de un moment històrich en ve un altre. Y d'axó no se'n han volgut convencers la colla de respectables senyors ateneïstas y solo ateneïstas que firmaren lo manifest escitant als senyors socis del Ateneu Barcelonés á batallar en les eleccions de les Junes de secció y meytat de la Directiva que porten ja perdudes. Quan eren joves la majoria dels respectables senyors firmants del manifest, que per l'estil se coneix ser escrit de En Roca y Roca, s'estilava axó de ser *atenista y no mas que ateneista*; s'estilava aquesta mena de ciencia que no es res; s'usaven los temperaments imparcials, diguemho axis, que escrivien lo mateix en conservador que en demagogo, lo mateix en cleròfobo que en ayre taujá de beata farinera; estava al orde del dia alló de la doble ó triple personalitat, lo de la vida pública y la privada, la distinció del home en la càtedra, en el libro, en la tribuna y en la prensa, del home tal qual es.

Per lo que jo'n deduhexo, del tracte y conexions de molta gent d'aquell temps, pròxim á la Gloriosa, m'figuro que l'entusiasta veterano de per allí l'any cinquanta estava ja en decadència, que l'tipo de polítich decidit que ho sacrificava tot al ideal, que tota sa vida era íntimament compenetrada per ses idees estava ja en les derreries, y que l'veterano que s'estila encare en les professons de Corpus era'l símbol de unes idees que's morien pera donar lloc á unes altres, passant per l'entremitg, ni blanch ni negre «ni republicano ni monárquico, ni liberal ni retrógrado, ni regionalista ni antiregionalista», per aqueix entremitg sense pensament, sense fe en res ni diví ni humà, per aqueix entremitg que ha criat una generació seria, formal, orde-

nada; pero que no hauria deixat recort en la història catalana si entre elles no hi haguesen viscut un grupet, els quatre de sempre, que sentint fermament, que volent fortament la patria catalana, han donat vida á un renaxement literari, artístich, científich y polítich; un renaxement que es quelcom justament perque te un ideal; perque no es literatura, ciencia ni art, sense altre fí que les lletres, la ciencia y l'art; perque es quelcom més que *atenista y no mas que ateneista*.

En l'atmósfera d'idees de tots los temps hi ha voleyat aquexia idea d'un *statu quo* pera l'art y la literatura y la ciencia; aquexia idea de un fondo comú, propi de la gent grave y seria; y també la idea de un art y una ciencia y una literatura revolucionaria que viu fora d'aqueix mon, per ahon pasturen los savis oficials, y que no es la de que s'ocupen les academies, y á mi em sembla que axó, sobretot, ha estat en los pobles que han viscut durant anys fora del moviment científich, literari y artístich. Jo no sé si m'erro; però m'figuro que la vida intelectual *atenista y solo ateneista* deu ser alló de tratar de resoldre lo de la *Habitación obrera*, en un pays ahon lo problema sempre ha estat resolt, discutir qualsevol tema sabi, un tema d'aquells que comensan ab unes quantes paraules típiques: «Influencia del arte en las costumbres», «Importancia de la vida social», «Relaciones entre la Historia y la Geología», «El pasado, el presente y el porvenir de la clase obrera».

Un saber axis esclou tota mira *esclusiva* y com no hi ha res qu' escluhxi més que lo ser una cosa determinada, lo saber ateneista no es català, no es essencialment català; perque no pot serne. Vol ser europeu, ser espanyol, ser qualsevol cosa que rebi de segona ó tercera mà.

Ja ho sé que hi ha una vida intelectual universal; però d'aquelles ciencies no cal parlarne en aquests climas ahon no hi viuen. No cal parlar ni de les elevacions filosòfiques, ni de les

generalisacions matemàtiques, ni de les investigacions físiques que aquí no s'hi crén. Aquí pot parlar-se y s'ha parlat sempre y únicament de les ciencies que per son carácter essencialment contingent agafen forçosament alguna cosa contingent també en l'esperit que les elabora; aquelles ciencies que no sols reflexen la veritat pura, sinó que com los fills son imatge de son pare: l'enteniment que les forma; son com ell alguna cosa, son d'un país, d'una religió, tenen ideals polítichs, responen á un sistema, son fins apasionades, son fins esclusivistes.

Miro la llista que firma lo manifest contra la vida intelectual catalana del Ateneu y començó trobant uns quants noms forasters enemichs de le llengua catalana que contra ella han parlat en actes oficials; trobo algún que altre estranger que hi deu ser per equivoçació en aquestes coses contra l' país que l' hostatja; descarto unes quantes personnes manades, los empleats públichs que han d'obeyir al cacich; y los que resten haig de confessar que no 'ls coneix. No hi sé trobar ni un jove, ni una intel·ligència de les que cerquen quelcom en la mòn del esperit.

Miro després en lo *Boletín del Ateneo Barcelonés* y en les «Actes» de les sessions públiques per si hi trobo qué era en la realitat aquella vida ateneista, é hi veig casi sempre la vida intelectual catalana, feta, pera més esclusivisme, en aqueix castellà especial dels fills de Catalunya que malparlen de la seva llengua y estrafan la dels altres. Entremig de la palla, entremig de l'aygualit estudi de ciencia de lance, l'estudi de la obra literaria catalana, dels interessos econòmichs catalans, de la història catalana, de l'art català, del esperit català que es per tot fins dintre qui més d'ell renega. Com ara l'estudi fet ab lo propi enteniment de lo de casa y l'estudi fet ab l'enteniment dels altres de lo foraster.

«Hablo, señores, (deya definint lo catalanisme en lo Saló de Catedres del Ateneu, una intel·ligència clara de la terra per allá l'any setanta nou devant lo propi don Antoni Cánovas del Castillo, amo y senyor de tots los espanyols.) Hablo, señores, de la literatura catalana, del renacimiento de nuestra lengua en el mundo del arte y de la poesía, fenómeno complejo, porque tiene tanto de literario como de social, y aun, si se quiere, de político, que viene realizándose a nuestro alrededor desde mas de veinte años, fenómeno censurado por los menos, aplaudido por los mas, y discutido y de buen ó de mal grado secundado por todos; fenómeno, en fin, que por las causas de que procede y los resultados á que da lugar, presta materia de interminables reflexiones al crítico y al historiador, al publicista y aun al hombre de gobierno.»

«He dicho que el renacimiento de la literatura catalana ha venido siendo un hecho si discutido por todos, ensalzado por los mas, y todos vosotros, señores, sois testigos de que al aseverarlo, no me he alejado un punto de la verdad. Ya comprenderéis, naturalmente, que hablo de las personas ilustradas; no de ese vulgo, aquí como en todas partes nada escaso, que considera el cultivo de la poesía y en general de la literatura como vano pasatiempo de almas frívolas ó de temperamentos mugerriegos. . . .

«A excepción de esas almas vulgares, repito, como decia antes, que el renacimiento literario catalán ha sido el hijo mimado, y lo es todavía, de nosotros todos.»

Jo no sé si D. Antoni Cánovas feu agafar llavors á l'escriptor que tal deya, ni sé si 'ls castilas s'axecaren ni si's feran *manifestos*, ni llistas ni protestas com quan D. Angel Guimerá parlà ab la llengua d'aqueix renaxement literari, ó com are en que l'Caciquisme ha intentat abraçar contra nosaltres tota la burocracia, tots los diputats cuneros de brassat ab la masonería y l'esperit intransigent de moro de certa gent forastera? Les cróniques no ho diuen.

Lo que es cert, es que lo castellanisme de les ànimes vulgares ha passat á certa gent del Ateneu ó que les ànimes vulgares de l'any vuitanta ensa's han fet *ateneistas*.

Ateneistas, que demanan ciencia, art, y literatura sense color, com lo *burgués* de la Ciutat nova, demana coses sense istil, coses que no comprometin.

Axis me l'figuro axó del Ateneisme; pera fer ciencia agafa una revista y ho copia; pera fer literatura recita una cosa forastera; pera fer art reproduheix ab canyes y guixots la porta d'Alcalá.

Es una cosa axís com les decoracions antigues que son de tots los istils, ó com la comparseria dels teatros cursis que son de totes les époques.

J. PUIG Y CADAFALCH.

ALS NOSTRES LECTORS

Figurant lo nostre setmanari entre 'ls periódichs y revistes qui parlaren ab elogi del llibre de nostre company Mossen Bové «Assaig crítich sobre l'filosop barceloní En Ramón Sibiude» estam en lo dever, que complim sumisament, de fer á saber que dit llibre, en virtut d'informe d'una junta d'eclesiástichs, ha estat prohibit per nostre Prelat diocessá.

Junt ab l'edicté prohibitori del llibre, s'ha

publicat una carta de nostre company Mossen Bové, en la que reitera de paraula la sumisió á les decisions de la censura de sa obra, que, de fet, havia ja abansada, al subjectarlo, abans de darlo á la estampa, á la visura del correspondent censor.

DISCURS

LLEGIT EN LA FESTA DELS JOCHS FLORALS D' AQUEST ANY
per lo mantenedor En Miquel S. Oliver.

EXCMS SENYORS:

SENYORES Y SENYORS:

Segons bona usança de l' Institució y per encàrrec de mos benvolguts companys de Consistori, dech aixecarme á regraciarvos cent voltes per la vostra presencia aquí y per l' atenció que dispensau á la tasca fa tant de temps comensada. Pero he d' afegir que tals mercés no van per la part que haveu ascoltat; d' ella ne sereu vosaltres los agrahits. Van, si, per la que falta oir de mos llabis: y eixa atenció es l' única qui mereix gratitud, ja que no podrà rescabalar lo vostre cansament, ni ab l' escalfor de l' elocuencia, ni ab lo néctar de la poesia que fins are haveu assaborit.

Abans de tot he de dirvos que ni jo mateix he pogut explicarme los motius de ma presencia en est lloch, com no sigan debuts á la constancia de qui, fa molts anys, no deixá una sola d' eixes festes, allá, percut en les derreres files d' estudiants somniadors... Somniadors eram, si, pero no tant qu' haguessim sospitat á-les-hores lo que avuy es realitat admirable; veurer l' idea simbolizada per los Jochs Florals, ab tota l' esponera, ab tot l' esclat, ab tota la plenitud de saba qu' avuy cruix l' escorsa, regalimant gomes balsàmiques per tot arreu. També l' plantaren los vells mestres á lo nostre «arbre de la llibertat.» Mes quants, si sortissin de llurs tombes, conexerian lo pobre arbrissó de llavores regat amb plants de tendresa lamartiniana, arrecerat de tots los vents? L' arbrissó s' ha fet arbre; l' arbre se converteix en bosch. Ja no tem al temps; les envestides de defora servexen sols per posar á prova la fondaria de les arrels, la gruixa del brançatje, la resistencia del tronch. Deu fa que los vents inimichs passin com un alé qui conforta y purifica. Cada nova tempestat afig un nou vigor á la literatura catalana.

Eixa literatura es la que desde Mallorca veng á reverenciar en lo dia d' avuy, oferintli un testimoni d' adhesió pública; pero no en lo concepte d' una sencilla restauració filològica, no en lo concepte d' un joch infantívol mes ó manco divertit, no com un entreteniment de *dilettanti* sens relació ni trascendencia; sino, per lo contrari, en lo concepte fonamental, en l' únic qui justifica y sosté y sostindrà lo renaixament; en lo concepte d' esser *expressió del esperit de Catalunya*.—Si se tractés tant sols d' un cambi de llenguatje y aquest camvi no vingués imposat per una llei natural y per un vincle intim, he de confessarvos que me pareixeria cosa de perdre l' temps; fora, en realitat, una determinació purament arbitraria. Si, com molts voldrian, tot se redusís á deixar un eyna pera prendre un altre, á sustituir lo castellà per lo català, casi bé tindrian rahó los inimichs absoluts de la restauració dels Jochs Florals. Tant valdría versificar en llatí, en alemany, en volapük. Pero la cuestió naix de mes endins; l' idioma no es un cas fortuit ni un atsar. Suposa, massa ho sabeu, una relació de causa y d' efecte; es emanació y producte de l' ànima del poble, gresol de son pensament, sagell de sa personalitat. Donchs bé: com á manifestació d' eixa per-

sonalitat original y del element irreductible de la raça es que jo admiró la literatura catalana del Renaixement. Presa en conjunt, s' hi sent bategar viu l' esperit de que vos parlava; y, per la llei de les influencies mútues, lo despertar de l' antiga parla ha despert y esperonetjat també la consciència del antich poble. Aquí teniu sa virtut, sa justificació única y completa. Per això cab desitjar, com deya l' eminent Quadrado, que se guardi fidelitat major á l' esperit de la raça que á la parla mateixa. Hi ha sobrats exemples del maquiavelisme qui converteix la parla natural en instrument de desnaturalisació, semblant al ardit del rey de Persia qui, al invadir l' Egipte, posava al devant de sos exèrcits los mateixos nous sagrats que l' Egipte divinisava.

En lo mon dels fets no hi ha res arbitrari; les coses en apariència més desunides, se lligan y entranyellan per mil secretes relacions; en lo que l' *filisteu* no hi troba més que una *casualitat* qui embadoca, l' intuició del artista ó l' esforç del pensador hi descobreix un principi de *casualitat*. Y aplicant eix criteri á la restauració catalana, si me fora permès donarme aires d' artista ó de pensador, jo vos diria una cosa qui me sembla definitiva: la solidaritat del Renaixement literari ab tots los ordres de la vida qui apareixen més deslligats d' ell. Per ventura he vist en la terra feta apostar per adonarse de la susdita connexió; ni massa lluny ni massa apropi, la visió del conjunt que vosaltres,—per formar part del mateix conjunt,—no podreu tenir prou clara, se produeix allá ab tots los termes d' una veritable perspectiva. Y eixa perspectiva me diu, que han nascut y crescut ensembs, empenyentse un á l' altre, tots los avenços de que pot ben bé envanir-se Catalunya. Lo fabricant y l' home de negocis, lo banquer, l' enginyer y l' arquitect, lo pintor y lo músich, (contanhi los mateixos qui s' han oposat á moltes manifestacions externes d' eix esperit,) de bon grat ó per força s' han sentit emportats per una corrent social poderosissima, superior á los individuals designis. Y d' eixa premuda colossal y d' eixa oposició de resistencies, qu' han donat lloch á nous y mes gegantins esforços, s' engendra la resultant maravollosa que tenim á la vista; la mateixa qui reconeix tots quants, ab prejudicis contraris, passan una volta per aquí, això es: un troc de territori ab vida intensa y ab recursos propis: un recó de mon modern conseguit per medis qui molts rebutjan com «atavismes y salts enderrera;» l' auba d' una civilisació original; un ràpid espandiment de l' industria; una florida de les arts; tot quant de brill y lluïment tingué son resum en la vostre gran olimpiada de l' Exposició Universal. Tant se corresponen una ab l' altre eixes diverses direccions de la vida, que, pensin lo que pensin y diguin lo que vulguin los esperits pseudoe-pràctichs, no se pot negar á dret seny sa mútua influencia. Y se me donan tentacions de cridarlos: Si; renegau del catalanisme, planyeuvs de les exageracions consabudes... pero confesau que sens això, sens lo terme mig d' energia qu' ha determinat, no tindriau lo altre en la mida qu' ho teniu. Sens l' oda d' en Aribau no hi hauria hagut Exposició de 1888.

Y aquí está la prova del carácter eminentment civilizador de les restauracions regionals; aquí la teniu. Jo, que si sent los vincles de la germanor de raça, no puch sentir desde la illa en que nasquí altre cosa que admiració de la vostra creixensa,—per desgracia no 'ns ha arribat l' abundó de sos fruyts—jo puch ben dirvos, sens perill de vanagloria que eix «esperit de campanar» tan avorrit per qui no s' ha volgut prendre la molestia d' estudiarlo ab detenció, vos condueix á l' altra part del campanar, á la comunió dels pobles civilisats y progressius de veres; y que tot passant per alló de les «tribus» y dels «clans,» vos acostau, cada dia més, al cor de l' Europa culta. Sempre cregué que el que no estima lo de prop, manco l' interessa lo de lluny.

Es el cas d' en Rousseau qui se moria d' amor á l' humana-
nitat y portava sos fills á l' Inclusa. Donchs bé: gno creis
vosaltres que tots quants condemnau l' esperit catalanista si
fossen verament patriotes haurian de gaudir de que en
Espanya foran sis ó set ó vuyt les Catalunyes que s' hi des-
xondessin ab l' esclat de la vostra, transformant y conver-
tant l' estat espanyol en quelcom de fort y respectable?
¿Que més podrian desitjar, si se comprenegúes lo vertader
camí de la rehabilitació espanyola? Es temps ja de rego-
neixer, lo molt qu' inclou de sofisme 'l principi de l' uni-
ficació absoluta; es temps de confessar com es fals que 'ns
porti ni 'ns haja portat á la grandesa, mal grat les predi-
caciones y *flatus vocis* que tot sovint la pregonan. ¿Qué vos
diuen eixes veus? ¿No vos parlan,—tot recomanantvos les
ventatges de las grans unificacions,—no vos parlan de se-
gles d' or, dels Reys Catòlichs, de la conquesta de Gra-
nada, del descobriment d' Amèrica, de l' imperi de Carles V,
de la gran monarquía de Felip II? ¿No son eixes les res-
plandors d' apoteosis ab que se tracta d' enlluernar y
atreuer, eixes les répliques ab que s' ofega tot crit de res-
urrecció regional?... Puis sens regatejarles jo vos diré qu'
aytals grandes coincidiren ab lo periodo de simple *unió*,
mentres tots los regnes conservaren llur esperit; mentres
no perderen l' alè ni l' arrancada que tenian de segles en-
rrera; mentres navegaren manats ja per un sol almirall,
pero lliures y á la distancia debuda los alterosos navilis del
estol ibèrich. Mes se comensá molt pronte á lligar un ab
l' altre eixos navilis; sos moviments foren tardans, inse-
gurs; pensant que no bastava 'l lligam se cregué millor
ferne una sola de les cinch ó sis naus, vestirlas d' una em-
postissada, clavarles á corre-cuya, recobrirles d' un vernís
superficial qui donà apariencies de ferma construcció á lo
qu' era confegit depressa; y allá quedá el buch, surant com
una boya á l' empenta de les ones, sempre més desvalgut
y corcat. Y are he de dirvos—y aixó ni lo centralisador
més frenètic podrà desferho—qu' una volta degenerada
la *unió en unificació*, es precisament quant Espanya s' ha
anat fent més peïta, més débil y més migrada; quant ha
anat sentint tot lo pes de sa decadència. Y se pod ben afe-
gir que s' ha sentit més y més decayguda en la mateixa
proporcio que s' ha sentit també més y més *uniformada*.
La barreja y confusió definitiva de les antigues naciona-
litats preparada per los Austries arranca de Felip V; y ab
Felip V s' obrin les afrontes del segle XVIII (no rescabalades
per la cultura estrangera y artificial de Carles III), s' obrin
també les desditxes de l' actual centuria. Recordis, que
Castella, casi bé aislada y en plena confederació de pobles,
descobrí y conquistá l' Amèrica; y qu' Espanya ha perdut
sos dominis d' Amèrica, tot just s' ha trobat unificada, as-
similada, *inconsutil*, com no fa gayre s' ha dit. Me guar-
daré de tirar d' aixó una conclusió categòrica. Lo temps
de que disposo no basta per justificar analíticament una
relació de causa y efecte entre la perdua del regisme foral
y la postració d' Espanya; pero la sola concomitancia d'
eixos dos fets històrichs enderroca y esmicola l' argument
contrari: el de qu' Espanya haja cobrat forces y briu ab l'
unificació absoluta. D' aixó mateix ne tenim un exemple
modern: la guerra de 1870. Com se recordará, la França,
l' obra mestre de l' unitat y del esperit centralisador, fou
retuda ¿per qui? per un exèrcit de confederats que casi
acabavan de sortir del feudalisme atòmich.

De modo, que si allavores ab pobles diferents, ab orga-
nisacions autonòmiques y lliures, ab legislacions separades
y ab llengües diverses, la monarquia formava un conjunt
poderós y se podia anomenar senyora de dos mons y s' ai-
xamplava per tot arreu; y si are eixa monarquia, després
de reduir á pols y arena les varietats nacionals, gasta
totes ses forces en aguantarse dreta... digaume vosaltres

l' avenç fondíssim que separa aquella unitat robusta
d' aquesta unificació encongida, tant oressora respecte
de les parts com fluixa y esfontradiça respecte del conjunt.
Per aixó, segur de la santedat de l' idea incarnada de los
Jochs Florals si jo tingués prestigi per ferho, vos pregaria
que no deixasseu la dressera empresa, caminant ab l' ardiment
qui vessa de vostres cors; vos pregaria,—ja sé que
no importa recordarho—vos pregaria també que no deixas-
seu convertir la reivindicació de la vostra personalitat, en
exclusió ó incompatibilitat de les altres. La restauració de
lletres y del geni de Catalunya se troba en un moment de
trànsit; surt de l' adolescència per entrar dins la edat de la
reflexió y de la força. Y aixó l' ha de portar dretament al
domini de sí mateixa y á l' augusta serenitat que dona á
l' ànima dels pobles el coneixement de sos drets y de sa
potència. Com més segur s' està de l' una y dels altres, ab
mejor repòs y per lo tant ab major eficacia se fan valer y
respectar. Y si aixó no basta, y qualquuns de fora ó de dins
veuen una oposició en lo que significa tant sols reacció
d' una varietat, y convertexen lo divers en antagònich,
pitjor per ells qui no poden veure; un jorn caurán ses cata-
ractes y serán ells los convinçuts.—Un de mos conterraniis
obri la reforma cubana ab coratje fins llavors may sospitat
entre los polítichs del centre; cuidaren matarlo á unglades
per aquella iniciativa, tan á-re-pel de les corrupcions de
docents anys; sols tingué á son costat á los regionalistes de
Catalunya. Avuy, molts fariseus cuidan matarlo altra volta,
perque sos projectes, concebuts de cara á la resistència
qu' havíen de trobar, eran poch amples y expansius... La
restauració catalana tindrà també,—més clar: ja comensa
á tenirlos,—sos profetes *a posteriori* per l' estil dels desus-
dits.

Perdonau si m' he anat estenguent més de lo que desit-
java. Mes abans de pendre comiat de la Reyna gentil en
qui reverenciam avuy la magestat de la Patria, la puresa
de la Fé, la força divina del Amor; abans de pendre comiat
de tofs vosaltres, endreçaré dos mots de salutació á eixa
terra ben amada ahont m' he vist honorat de tal modo que
no té agrahiment, ni torna, ni correspondencia possible.
Foraster, encare que germá, no cal que m' entorni á la
fosca merescuda de que m' haveu tret, sens dirvos á cor
ubert les impressions que m' exaltan de goig y d' esperan-
ça. La coral rebuda ab que m' haveu confos, sols té un
comensament de paga en la sinceritat absoluta, sagramen-
tal, de lo que vaig á juraros. Es comú y de tots los dies
que l' home públich, ó l' personatje, ó l' escriptor de nota
ó el simple *cunero*, una volta açí, tot brindant en un dinar
ó amoixantvos desde un escenari, se desfassin en admiració
natural ó estrafeta, cantant les excellencies de Catalunya
y d' esta ciutat magnífica. Vos parlan de la industria,
del bosch de chimeneyes qui cobreix tot el pla del vostre
esperit trabajador, de fàbriques y telers y llenadores, d'
encloses y malls, d' edificis y estàtues; pero tot seguit,
mancats de llògica, vos convidan y empenyen á la desna-
turalisació, vos cridan ab clams de Sirena á disoldre 'us
com á poble y á dimitir la vostra personalitat; y fins y tot
ab freqüència, en les converses íntimas, tot ho troben bé
exceptuant el *caràcter català*. Puis jo no so *cunero*, gracies
á Deu; jo que si no valg ni represento res en aquest mon
no vench per altre part á fer capte de vots, me permetré
cagpirar radicalment les costums dels visitants. Jo no vos
cansaré les orellas ab l' elogi tret d' una guia ó recitat ab
l' auxili d' apuntador; jo no parlaré ni de les fàbriques, ni
del treball, ni de les chimeneyes, ni de la *culta* Barcelona,
ni de la *industriosa* Catalunya; jo al contrari, vos juro per
la Patria, per la Fé y per l' Amor qu' aquí nos convocan,
vos juro que no es l' efecte, es á dir, que no son les apa-
riencies materials de la vostra grandesa lo que m' admira;

sino la causa íntima d' eixa grandesa, la font d' hont brolla eix doll d' abundancia: lo *carácter catalá*, precisament, tant menyspreuat y fins avorrit per molts qui judican de les coses ran de terra. Si no fora un sacrilegi el pensarho y si en tal prova no si arriscás tant com la vostra existencia, jo vos diría—y no me dirigeixo are á los catalans convinçuts, me dirigeixo més bé á tots los demés, á los tímits, á los retrets, fins á los adversaris—jo vos diría:—Sí; deixau d' ésser *rosaltres*, depullauvos de vostres hábits, perdeu lo nom de catalans, avorriu les vostres tradicions, mesclauvos y remesclauvos en la massa grisènca de las multituds sens ànima y dels pobles sens fesomía, abdicau la vostra originalitat, trepitjau, en fi, lo vostre carácter... y llavores veureu, á la volta de pochs anys lo que queda d' eixes fàbriques y d' eixes industries y del brill de civilisació qui vos enrevolta. Volquer conservar eixos dons y eixes virtuts al mateix temps que se vos aconsella borrar y suprimir vostre natural, es volquer conservar les flors y lo fruyt del arbre arrancant d' una tirada ses arrels. Jo no vos alabo lo fruyt ni les flors, sino les arrels *sacratíssimes* hont tot s'inclou y tanca en misteriosa potència.—Expressió d' eixa potència es la llengua catalana, per qual custodia foren restaurats los Jochs Florals. Guardemla, doncs, com avuy, per vessar y treurer en-de-fora l' esperit de Catalunya. ¿Qué hi val lo concepte de extensió ó l' nombre dels qui la parlan? ¿Qué hi val la noblesa dels mots triats per los humanistes, contra l' efecte difusiu de la parla propia,—la parla del bresol, de l' oració y del derrer adeu? ¿Qué hi valen los desdenys del burocratisme ó l' estulta calificació de *dialecto*? Que ho fos y tot; que li mancassin les obres capdals de la nostra literatura; que no hagués estremít los ecos sagrats de la Grecia ab la veu dels almogàvers ó les arenas de Bogà ab l' inflamada predicació de Ramón Lull; qu' hagués deixat de tenyirse com la primera de les Hengües hispàniques en la celistia matinal del renaixement pagà; que no hagués servit de mollo á los furs de la llibertat de cinch poble y al franch parlar dels nostres Reys,... y ni això bastaria per allunyarnos d' ella. ¿No hi ha un exemple sublim de l' exaltació d' eixes parles, encare les més rònegues y humils, si un ideal les encén y reanima? Lo mon va ésser transformat per lo cristianisme y lo primer instrument d' eixa transformació fou, no un gran idioma d' Academia, sino una pobre mescla siriocaldaica, mal-mirada de tots. En eix *dialecto* tingué Deu col-loqui ab l' humanitat; en eix dialecte fou l' humanitat rejuvenida y batejada en foch y sant esperit; en eix dialecte brollá lo riu inmortal del sermó de la Montanya.

Grans mercés á tots!

xx

LA ACADEMIA SILENCIOSA

Hi havia en la ciutat de Amadan una Academia. Lo primer article de sos estatuts deya: *Los académichs pensarán molt, escriurán poc, y enrahonarán lo menos posible.* Ne deyen la Academia silenciosa, y no hi havia cap sabi en tota la Persia que no desitgés serne.

Lo Dr. Zeb, autor d' una obra escelent titulada *la Mordaça*, va saber desde l' racó de mon ahon s' estava, que hi havia una plassa vacant en la Academia silenciosa.

Se 'n va immediatament cap á Amadan, se presenta á la porta de la sala ahon se trobaven reunits los académichs, y demana al porter que

fassa á mans del President lo següent volant: *Lo Doctor Zeb solicita humilment la plassa vacant.* Lo porter doná curs á la sollicitut, més lo doctor ja havia fet tart, la plassa estava provehida.

A la Academia li sapigué molt greu, puix, ben apesar seu, hi havia admés á un personatge de la cort, quina vulgar eloquència havia fet les delicies de la gent de carreró; y ara per aquell xerrameca se veia obligada á refusar la sollicitut del Doctor Zeb, lo reconegut enemich dels galayres, un home de talent, un cap tan ben organiat...

Lo president no savia com manegarho pera donar al doctor aquesta deplorable noticia. Se posá lo dit al fronty, després de rumiarhi força, se va fer portar una copa ben plena d' ayqua, tant plena que no n' hi capigués ni una gota mes; y llavors feu un senyal pera que comparegués lo candidat. Lo doctor se presentá ab aquell ayre modest y senzill que sol acompañar als homes de talent. Lo president s' axecá y sense dir ni un mot, li assenyalá ab ayre condolgut la copa rasa d' ayqua. Lo doctor comprengué desseguida lo que alló volia dir; y, sense perdre la serenitat, se proposá ferlos entendre que un soci supernumerari no hi faria cap nosa. S' adoná de que á terra hi havia una fulla de rosa, la collí y la posá tant manyosament á sobre de la ayqua que no 'n vessá ni una gota.

En vista d' aquesta enginyosa resposta hi haqué un gran picament de mans, y passant per sobre de tot, lo Dr. Zeb fou acamat académich per unanimitat. Li posaren al devant lo llibre de registre de la Academia perque, segons costum, ell mateix hi inscrigués lo seu nom. Li posá; y llavors li faltava dir, segons era costum, una frase d' agrahiment. Com á académich verament silenciós, lo Dr. Zeb doná les gracies sense dir ni un mot. Escrigué en la llibreta lo número cent (100) que era l' d' académichs que devia haberhi, segons lo reglament, posant un zero al devant (0100), y escrigué á sota: *No 'n valdrán més, ni menos.* Lo president contestá á la modestia del académich ab tanta delicadesa com presencia d' esperit: Posá la xifra un devant del número cent (1100), y escrigué dessota: *Ne valdrán deu vegades més.*

Per la traducció: FRANAR.

JOSEPH FELIU Y CODINA

Una de les manifestacions més esplendentes de la renaxensa literaria de la terra catalana es lo modern teatre, que ab los pochs anys que compta d' existència, ha produhit un sens fi d'

obres, entre les quals no'n manquen dé verda-
dera importància y prou suficients pera honorar
á qualsevol altra literatura. Dolorós es confessar
qu' avuy per avuy se troba en un període d'
ensopiment que pot esserli mortal, si circumstan-
cias afavoridores no venen á empenerlo á aque-
lla vida exuberant que no havia d'haver perdut
y li priva l'afany de preponderar y un esperit
mercantil que no foren ni serán may elements
de glòria y honor per aquells qui's dexaren
portar per tant mesquins impulsos.

Es un fet històrich é innegable que s'anaren
separant de la escena de nostre teatre regional,
bon nombre d'autors que li havien prestat son
valiós concurs ab obres acullides ab entusiasme
per lo públich y quals mèrits serán sempre re-
coneigits, á mesura que anaven minvant les
facilitats per véurer ses produccions represen-
tades.

Un d'aquests autors fou lo qui va deixar d'
existir repentinament lo dia 2 del mes que corra,
en la vila coronada, capital de la monarquia es-
panyola. Si, lo qui havia donat á conéixer ses ap-
tituts pera la literatura escénica en peces, com
Un mosquit d' arbre, *Lo mestre de minyons* y
A cá la sonàmbula; ab comedies, com *Lo se-
nyor padri*, *Los fadrins externs*, *Cofis y mofis*,
Lo mas perdut y *Lo grá de mesch*; y en drames,
com *Lo rabadá* y *La bolva d' or* que li donaren
una envejable reputació, per lo qual lo mateix
Frederich Soler, considerat com lo fundador del
teatre català, algunes vegades col·laborà en obres
de son amich, com succeí en la sarsuela *Lo
rovell del ou* y en lo drama *La filla del mar-
xant*.

Trasladat á Madrid, després d'haver donat á
conéixer ademés algunes altres produccions dra-
màtiques y les noveles *La dida*, *Lo rector de
Vallfogona* y la narració històrica *Lo Bruch*, lo
qui havia fet regionalisme trasladant á la vida
del art aquells tipos realment catalans, feu re-
gionalisme espanyol, en obres que son la mani-
festació sintética del esperit particularista que
regna en les variades entitats socials en que's
troba dividit lo territori que comprén l'estat
polítich espanyol. ¡Llástima gran, que la mort
inconsiderada no li haja deixat continuar tant
hermosa tasca, com era la de demostrar en lo
teatre, aquest element civilisador que tant pot
influir en la propaganda de les idees, la existen-
cia real de la varietat en la unitat política que
no deu tenir altre fi sinó lo d' agermanar, sens
pretensions ridícules d' assimilació, tots aques-
tos pobles als qui Déu volgué enclòurer en la
península ibérica!

La Dolores, *Miel de Alcarria* y *Maria del
Carmen*, á la vegada que proclaman ben clar

que en Feliu y Codina era un escritor dramá-
tic que á la naturalitat de llenguatje, á lo es-
merat d'un estil correcte y á la inteligençia dis-
tribució dels personatges y escenes, sabia d'una
manera encertadíssima interessar lo cor, fent so-
nar la corda del sentiment, cuydant de donar
un atinat color local á ses obres regionals, y
fins *La real moça* que fou la última obra d'
aquest grup que donà á conéixer, ab tot y haver
sigut un fracàs, la crítica assenyalà lo primer
acte com á ésser una hermosa pintura de la vida
en un poble de Andalusia, suficient pera donar
á nostre malaguanyat compatrici un bon lloc
entre los bons escriptors pera lo teatre.

La literatura catalana no olvidarà mai á
aquell escriptor que, en les planes de *Lo trós de
paper*, *La Pubilla* y *Lo Nunci* tan hermosament
retratava nostres peculiares costums y al autor d'
aqueles obres que tant contribuïren ab desent-
rotillo de nostre teatre; y les lletres castellanes,
tampoch podrán olvidar al qui manejava tant
perfectament la llengua de Cervantes, que tenia
adquirits suficients mèrits pera ocupar un lloc
entre 'ls académichs de la Espanyola, y que en
aquest període de decadència que travessa
la dramàtica castellana, que sols dona peces
plenes de poca solta, pera provehir als teatres
de funcions per hores, una esperança de reha-
bilitació, pera brillejar altre cop entre les de-
més literatures dramàtiques d'Europa.

EDUARD REVENTÓS Y TORRAS

Nascut en aquesta ciutat trenta set anys en-
rera, en ella acabà sos dias als 5 del mes actual,
trobant sobtat terme á una incansable activitat
empleada en l'estudi de les ciencies y dels idiomes,
en lo magisteri professional y en la pràctica del be, no sols propagant sanoses idees,
expargint lo bon concell y los tresors de sos
sentiments nobilíssims y generosos per medi de
la caritat, no exercida á estil de modern filantrop,
sino com l'exercitan los verdaders cristians. Era
segons dictat de tots los qui'l conequeren, una
claríssima inteligençia y un gran cor, sols tingüe
un defecte y fou lo d'esser excessivament
modest, lo que impossibilità que sos mèrits tra-
scendissen mes enllà del conèxement dels qui
tingueren per la força de les circumstancies, pre-
cisió de ferse càrrec de son valer. Per açò se
fà difícil donar idea de la pérdua que ha tingut
lo professorat, al esserne descomptat del nom-
bre dels vivents, el qui lluhidament desempenyá
càtedres esplicant tant variades assignatures,
com la ensenyança de diferents idiomes, Mate-
màtiques, Física, Química, Historia Natural,
Fisiología é Higiene, Agricultura y Dibuix.

Del escriptor intelígent y correcte, sols queda lo recort de vint anys de periodística labor, testimoniada en treballs en sa majoria no subscrits; del qui col·laborà en varies obres importants com à auxiliar del arquitecte y antich catedràtic don Joan Torras; un diploma de medalla d' or que li fou otorgada per sos valiosos serveys en la secció d' Arquitectura y direcció d' obres en la Exposició Universal celebrada aquí fa nou anys, y la idea confosa d' uns invents que anava donant vida en lo laboratori d' aquell cap que may estava inactiu, pera buscar nous coneixements ó pera difundirlos entre sos semblants.

Lo verdader dol ab que ha sigut sentida la mort del qui n' era actualment catedràtic de la classe de dibuix del Institut Provincial y no feya molt havia sigut elegit académich de Belles Arts, los elogis que li han tributat tots quants lo varen conèixer, es la meller corona que pot en vejar l' home que ha vingut á aquest mon, sens interessarli vanitats aparatoses y ridícoles y que sols ha estimat lo verdader y lo bò.—R. N. C.

MOVIMENT REGIONALISTA

ESPAÑA

Catalunya.—Lo dia 7 del corrent, lo distingit escriptor mallorquí En Miquel S. Oliver, fou obsequiat per una cinquantena d' amicxs y admiradors, ab un dinar de despedida en lo restaurant *Au Lyon d' Or*, en el que hi regnà la major cordialitat, fentse vots per lo despertament complert de Catalunya y Mallorca, pera la realisació dels ideals regionalistes.

Poques hores després, lo simpàtic primer Mantenedor de nostres Jochs Florals, fou despedit á la cuberta del vapor *Bellver*, que l' conduí á Palma, per un gran nombre de catalanistes y literats.

Deu fassa que la vinguda de nostre bon amic á Catalunya sia motiu d' estrenyer los llaços de germanor, que per lley natural nos unexen ab nostres germans de Mallorca.

—Lo Sindicat gremial constituit á Sabadell pera lliurar de la gent política la administració d' aquell municipi, no pogué portar endavant sos nobles propòsits á causa de la indiferència de la major part de les corporacions econòmiques de la esmentada població.

—La distingida mestra superior de noyes, la senyoreta Dolores Mestres y Frigola, de Vilanova y Geltrú, ha repartit imprese en català les esqueles de convit pera una vellada literaria-musical y exposició de treballs de les alumnes, celebrada en son col·legi particular.

Digne de tot aplaudiment y de servir de bon exemple, es aquesta proba d' estimació que á lo propi ha dedicat la senyoreta Mestres.

—Segons llegím en nostre estimat company *Lo Geronés*, á Banyoles s' estan fent treballs pera la fundació d' un Centre Catalanista.

Desitjaríam un felic èxit.

—Retallém de nostre company *La Veu del Montserrat*, de Vich:

«En Silvela ha fet un altre discurs. Y parla de Girona y de ese Congreso cuyas sesiones tanta tristeza producen á todo buen español. Y parla dels seus amicxs que en aquella província no sortieren ab la seva en días d' eleccions per les imposicions gubernatives. Y diu també:

«...Oímos el sordo rumor de apartamientos insensatos en el corazón mismo de la patria, y en verdad que todos ellos son expresión de locas ó criminales pasiones; pero no hay que engañarse, eso son los síntomas de la descomposición y de la muerte de todos los cuerpos organizados; ese es el fruto de la corrupción de la sangre y de la extinción de las fuerzas vitales, y en esos amargos sucesos eno nos queda otra cosa que hacer, ni otra idea que proclamar que la insensatez ó el apartamiento? ¿No hay algún peso en nuestra conciencia sobre la manera y los procedimientos de gobierno de los que nosotros somos responsables?»

Y afegeix més avall:

«Nos dice nuestra observación, y nos confirman cuantos llegan de allí, tocando de cerca aquellos tremendos daños, que así no se puede seguir gobernando ni administrando colonias ni provincias; que más urgente y esicaç que la reforma de las leyes es la reforma de los procedimientos; que más importa elegir buenos gobernantes y administradores integros, que leyes sabias y decretos complicados. Y aquí, donde aun hieren más nuestro espíritu y nuestra alma de españoles los propósitos de anacrónicos federalismos, cuando no de criminales divorcios, ¿es que no tenemos nada de que arrepentirnos en nuestra manera de gobernar á Cataluña?»

Més avall encara en Silvela's remunta fins á les culpes dels reys de la casa d' Austria y de llurs ministres. Ara tot aniria bé si no fos en Cánovas, que disputa el triomf electoral als silvelistes.

Sí, senyor, pen Silvela tota la culpa la té en Cánovas. Per nosaltres la tenen los Austrias y llurs ministres, los que 'ls seguiren, y darrerament en Cánovas, en Silvela y tots los demés. Y per ço no'n volém cap, ni á n' en Silvela, com ja altres vegades hem dit.»

—Ab lo títol *Un ensayo de Regionalismo*, acaba de reimprimir D. Joan Mañé y Flaquer, una sèrie de cartes al senyor Pella, publicades en lo *Diario de Barcelona* durant l' Agost de 1893, precedides d' un prólech endressat á la joventut catalanista.

Procurarem parlar d' aquest llibre ab la extensió que sa importància mereix.

—La Associació de Coros de Clavé ha determinat fer en guany sa excursió anyal á les regions euskaranas. Lo dia 27 de Juny celebrarà un festival á Vitoria y el 29 un altre á Pamplona.

—Nostre distingit company de causa En Ferrán Alsina, que gracies á Deu, se troba ja refet de sa llarga malaltia, oferí l' diumenge passat un dinar als contramesters de la Colonia Güell, de Santa Coloma de Cervelló, al objecte de celebrar un important avenç industrial, degut al mateix Sr. Alsina, consistent en una màquina pera tallar los velluts, operació que fins are havia de ferse á mà, deixant la feyna no massa perfecta. Després del espléndit dinar, servit en la casa payral de la Colonia, lo Sr. Alsina esposà als reunits les ventatges de son invent, manifestant que no obstant les temptadores ofertes del estranger, no l' havia volgut vendre, estimantse més que Catalunya, y particularment la fàbrica que ell dirigeix, fossen les beneficiadores, al objecte de que estés més assegurat lo treball de sos

obrers. Los treballadors allí reunits, brindaren perque Deu conservi la vida de son director, y l'jove obrer y poeta senyor Redon, en nom de tots, dedicà al Sr. Alsina dues sentides poesies que foren molt aplaudides.

—En les eleccions de Reus han resultat elegits regidors d' aquell ajuntament, nostres estimats companys de causa, En Pau Font de Rubinat y En Joan Tarrats y Homdedeu.

Rebin nostra enhorabona.

—Dijous passat tingué lloc en lo Teatre Romea, la festa dramática catalana organisada per la *Associació Popular Regionalista*, en honor del eminent poeta En Angel Guimerá. La concurrencia fou tan nombrosa, que no sols ni una sola localitat quedà pera vendre, sinó que foren molts cents los que no pogueren disfrutar de la festa, per no haverhi lloc disponible. Se representà lo nou drama d' En Guimerá «Terra baixa» y l' patriòtic monòlech del mateix autor «Mestre Olaguer», que foren molt ben interpretats per la companyia que dirigeix lo distingit primer actor En Enrich Borrás. Lo públich, feu sortir á les taules mes de vint vegades al Sr. Guimerá entre entusiastes aplaudiments y aclamacions, sobre tot al final de la festa, en que després d' haver representat lo Sr. Borrás, lo monòlech «Mestre Olaguer», en lo que com de costum va estar inimitable, l' auditori saludà á nostre eminent poeta ab entusiastes crits de Visca Catalunya.

Les distingides artistes senyores Filomena y Mercé Canals, Montserrat Sampere y Claris Toutain, contribuïren al lluïment de la festa, executant á violí, piano y arpa, escullides composicions musicals, també rebudes ab forts aplaudiments per la concurrencia.

—Per lo *Centre Catalanista de Girona* y sa comarca s'han comensat á repartir les conclusions aprobades per la Assemblea Catalanista d' aquella ciutat, entre les associacions y periódichs catalanistes, delegats de la Unió y altres importants entitats de la nostra terra.

ESTRANGER

Austria.—Los alemanys de la Bohemia, afiliats als tres grups progresista, nacionalista y populista, han protestat en grans meetings, á Tepliz, Reichemberg y Eger, contra la política actual del comte Badeni, qui es del tot favorable als txechs, y en particular contra ses recientes ordenances sobre l' us oficial de les dues llengues, alemany y txeca, en la administració interior de la Bohemia; acabat, han aprobat la política d' abstenció y obstrucció de llurs diputats en la Cambra de Viena, convidantlos á persistir en aquest camí, en nom dels principis y dels interessos superiors del germanisme y del liberalisme en la Austria.

Un diputat de Berlin, En Zimmermann, qui assistí á un d' exos meetings, assegurá als alemanys de Bohemia que 'ls seus germans del imperi los ajudaran en la lluita.

DIETARI DEL PRINCIPAT

Dia 7.

En lo «Teatro de la Comedia» de Madrid se celebra una funció dedicada á la memoria del insigne autor de *La Dolores*, En Joseph Feliu y Codina. L' Ateneu Barcelonés y l' Ajuntament d' aquesta ciutat hi envien dues coronas pera ésser dipositades al peu del busto de nostre malaguñyat compatrici.

Dia 8.

Arriba á Barcelona, procedent de Madrid, la senyora del general Polavieja qui ve á esperarlo que retorna de Filipinas.

nes. Per oferta del Ajuntament passa á ocupar en lo Parch l' edifici que fou casa del governador de la Ciutadela.

Dia 9.

Se celebren ab la consuetudinaria indiferencia popular les eleccions municipals.

—Lo «Centro Pajaril» celebra son certamen anyal en lo qual son premiats los exemplars d' auells qui canten mello.

Dia 10.

S' estrena á Barcelona en lo «Teatro Romea» lo drama *Terra baixa* de D. Angel Guimerá. Obté un èxit grandios.

Dia 11.

Se celebra en los carrers del Hospital y de Carders la tradicional fira de les herbes ab motiu d' ésser lo dia de Sant Pons, quina imatge se venera en les iglesies de Santa Elena de dit Hospital y de San Cugat.

Dia 12.

Llegim en un periódich que l' Ajuntament de Vilafranca del Panadés, ha fet colocar una lápida commemorativa del naxement del ilustre vilafranquí, lo bisbe Estalella, en la fatxada de la casa en que fou nascut. Totes les corporacions municipals deurién fer lo mateix en ses respectives poblacions, respecte los fills distingits de cada una d' elles.

Dia 13.

Arriba, procedent del arxipèlag filipi, to general Polavieja, governador general qu' ha sigut d' aquelles illes. Se li tributa una arribada ben afectuosa, dedicantseli obsequis desusats, com son lo d' un repicament y cant del Te Deum en la Catedral. Al vespre hi han bon nombre de lluminaries.

—La *Associació Popular Regionalista* dedica una funció estraordinaria en lo «Teatro Romea» al celebrat dramaturg català D. Angel Guimerá, representantse sa última obra *Terra baixa* y lo monòlech *Mestre Olaguer*.

Notes curioses.

L' arbre de Maig.—En molts pobles d' Europa, en la Edat mitja, se celebrava lo primer dia d' aquest mes, ab la festa del arbre de Maig. Aquesta costum tant estesa en la edat mitja, també fou celebrada á Catalunya persistint fins á la época moderna en que anà decadint. Los jurats de Reus la suprimexen en 1575.

Consistia en anar á tallar l' arbre més alt que s' trobava en lo bosch, y trasportat al centre de la plaça de la població, adornarlo ab ramatges y flors y á son voltant ballar lo jovent tot lo dia al só del tamborino y fluviol, fins que arribada la vesprada, s' encenia una gran foguera que donava terme á la festa.

Una variant d' aquesta es la costum que s' observava á Barcelona de plantar en tal dia del comensament d' aquest mes, un pi en la casa dels canonges y en lo tras-chor de la catedral.

Ella era un recort de que lo doctor Bernat de Pinells, canonge de la Seu, fundà y dotà, per allá los últims anys del segle XIII ó primers del següent, en la canònica ó susdita casa dels canonges, la pia almoyna en virtut de la qual sempre havien de trobar taula parada los individus de sa familia que no tinguessin medis de guanyar-se la vida ó tinguessen necessitat d' ella. A semblança d' aquesta fundació s' havia establert en aquela mateixa ciutat, molt avans, l' hospital d' En Marcús del qual encara resta la capella; y per aquells matexos dies, l' hospital d' En Pere Desvilar que ajuntat més tard ab lo de pelegrins, né recorda la iglesia de St. Pere y Sta. Martra subsistente des de l' dia 7 de Febrer de 1748 en que fou benechida en la Riera de St. Joan.

RAMÓN N. COMAS.